

személyzeti vezetője volt, vagyis pont olyan ember, akire senki sem gyanakodhatott, személye semmilyen feltűnést sem keltett, hiszen nála a különböző korosztályokhoz tartozó emberek, naponta több tucat – nappali, esti és levelező tagozatra járó – diák megfordult az irodájában. Zinner Tibor kutatásaiból kiderült, hogy ez az ország több helyén is érvényesült, vagyis az ügy-
nőkkel kapcsolatot tartók a helyi felsőoktatás különböző szintű adminisztratív alkalmazottai voltak. Mindez jelzi, hogy miképpen működött a rendszer, s ebből fakad, hogy a tényfeltárások alfája és ómegája nem lehet más, mint az ún. szocialista társadalmi berendezkedés adminisztratív területeinek, illetve ezek fő- és alrendszerének tudományos vizsgálata. Ezután Zsidai

Ágnes arra vonatkozóan intézett kérdést Zinner Tiborhoz, hogy voltaképpen miért maradt el a katarzis például az átvilágítások során, miért kapott ez ilyen csekély nyilvánosságot? Zinner Tibor válaszában kifejtette, hogy azért, mert ekkor is a szovjet mintát követ-
tük, és lényegében kizárták a nyilvánosságot a folyamatokból. Hack Péter szerint azért maradt el a katarzis, mert sem az áldozatok, sem pedig az elkövetők nem jelentek meg a nyilvánosság előtt.

Ezzel az idő rövidsége miatt sajnos befejeződött a kerekasztal-beszélgetés, de reméljük, hogy a közeljövőben adódik még lehetőség a téma további fejtegetésére, hiszen nem szabad sem a múltat felednünk, sem pedig vakon elfogadni az esetleg csalóka tényeket.

Veress Szilvia

Beszámoló az alkotmányos büntetőjoggal foglalkozó kerekasztal-beszélgetésről

Barándy Péter ügyvéd, Halmai Gábor egyetemi tanár, valamint Lévay Miklós tanszékvezető egyetemi tanár és alkotmánybíró az Alkotmánybíróság (AB) büntetőjogi témájú határozatairól beszélgetett az Alkotmányos büntetőjog elnevezésű kerekasztalban. A beszélgetést Ligeti Miklós, az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium (IRM) Statisztikai és Elemző Osztályának főosztályvezető-helyettese vezette. A beszélgetésnek kiemelkedő jelentősége volt abból az okból kifolyólag is, hogy Lévay Miklós alkotmánybíróként ekkor nyilatkozott először szakmai fórum előtt.

I. A halálbüntetés kérdésköre

Elsőként a szankciórendszer alkotmányosságának kérdése merült fel, ezen belül is a halálbüntetés alkotmányellenességét kimondó alkotmánybírói határozat. Halmai Gábor szerint a döntés néhány elemével kapcsolatban elméleti nehézségek vannak, amit az abortusz- és az eutanáziadöntések is igazolnak. Szerinte az Alkotmánybíróság a továbbiakban már nem ragaszkodott következetesen az e döntés indoklásában elhangzott fontos megállapításokhoz. Például az élethez és emberi méltósághoz való jog egységként kezelése a szólásszabadsággal kapcsolatos későbbi döntésekben

fel sem merült. A határozat indoklása bizony meglehetősen rövid, ahogy Barándy Péter is említette, ez pedig legfőképpen arra utal, hogy nem volt vita a kérdés eldöntésében: a halálbüntetés alkotmányellenes.

Halmai Gábor és Lévay Miklós hozzászólásukban röviden rámutattak arra, hogy viszonylag sok párhuzamos véleményt csatoltak a döntéshez, ami azt jelzi, hogy az indoklásban, vagyis abban, hogy a halálbüntetés miért is alkotmányellenes, már korántsem volt egyetértés. A halálbüntetés megelőző hatása statisztikailag egyáltalán nem bizonyítható, így ez – egyébként is kriminológiai, nem pedig alkotmányossági érv – nem szerepelhetett az indoklásban. A Halálbüntetést Ellenzők Ligája, amelynek Lévay Miklós is tagja volt, a kegyetlen és szokatlan büntetések tilalma felől közelítette meg a kérdést. Az Alkotmánybíróság azonban döntését az Alkotmány 8. § (2) bekezdésére alapította. A rendelkezés értelmében alapvető jog lényeges tartalmát még törvény sem korlátozhatja. Ennek nyomán a testület megállapította, hogy a halálbüntetésre vonatkozó Btk. rendelkezés az élethez és az emberi méltósághoz való jogot nem csupán korlátozza, hanem lehetővé teszi ennek a jognak a „teljes és helyrehozhatatlan megsemmisítését”. Ezzel összefüggésben Sólyom László párhuzamos véleményében azt az álláspontot képviselte, hogy az Alkotmány 8. (2) bekezdése az élethez és az emberi méltósághoz való jogra alkalmazhatatlan, mert ez a jog fogalmilag korlátozhatatlan. Lévay Miklós utalt arra, hogy Szabó András párhuzamos véleménye különösen azért volt jelentős, mert Szabó alkotmánybíró itt fejtette ki először azt, ami később az Alkotmánybíróság álláspontjává vált, hogy az arányos büntetés „az egyedül lehetséges alkotmányos jogállami büntetés”. Lévay Miklós hozzátette, hogy az 1995-ben elfogadott 1214/B/1990-es határozatból – amelynek előadó bírása Szabó András volt – az is kiderül, hogy az Alkotmánybíróság az arányosság alatt nem kizárólag a tettarányosságot érti. A korábbi büntettség (lásd visszaesők és kategóriák) értékelése önmagában nem jelent aránytalan büntetést.

II. A kábítószer-használat kérdésköre

Második kiemelt témaként az Alkotmánybíróság kábítószerrel kapcsolatos döntéséről beszélgettek a meghívott szakemberek. E határozat több tekintetben eltért az Alkotmánybíróság korábbi határozataitól, ami nem szerencsés, hiszen az Alkotmánybíróság döntéseinek kiszámíthatónak kell lenniük.

Halmai Gábor e határozatot az Alkotmánybíróság mélypontjaként határozta meg, szerinte ugyanis „eltér minden addigi és azóta született határozat fogalomrendszerétől, teszthasználatától és intézményvédelmi fogalmától”.

Kijelentette, hogy a vonatkozó Alkotmánybírósági határozat figyelmen kívül hagyja az alanyt és az elkövetési magatartást, a szigor mindenre egyaránt vonatkozik. Lévy Miklós ennek kapcsán fölvetette, hogy ha a testület a Büntető Törvénykönyv (Btk.) gyűlöletbeszédrel kapcsolatos módosításai alkotmányosságának vizsgálata körében olyannyira ragaszkodott a büntetőjog ultima ratio jellegéhez, itt ezt vajon miért nem tette meg.

Sajnos e kérdés rövid megvitatásával le is zárult a beszélgetés, s az idő szűkössége miatt már nem maradt lehetősége a kiváló szakembereknek más kérdések megvitatására a plénum keretein belül.

